

Laatdienst zondag 5 november 2023

Jaarthema: Laat mij maar zingen

Lied: Die om mij smeekt (H. Oosterhuis /T. Löwenthal)

Inleiding

De wereld is in onrust en onzekerheid door oorlogen, geweld, mensen op de vlucht. Daarom is het goed te zingen, zingen om de angst te verdrijven, om te zoeken naar de zin van dat alles.

November is steeds een maand van inkeer en bezinning, de dagen worden korter, ook een tijd van gedenken; herdenken en herinneren.

Het lijkt wel of er steeds meer mensen om me heen wegvallen. Dit jaar raakte ik een zwager kwijt, twee collega's en twee inspirators; Oosterhuis en Waaijman, hun werk is me nog dierbaarder geworden. Het zal voor u niet anders zijn, ieder leven kent verlies en dan lijkt God vaak ver weg.

Gedicht

Kwijt

Zo kwijt als dood
mag je niet gaan.
Hoe ruim ik op,
als ik niet eens
kan bellen, vragen
of je onze foto nog wel wil?
Dan blijft het eeuwig stil
in huis en ben je
niet eens weg, maar dood.
Nee, als ik je verlies,
dan hoop ik dat ik
op mijn zakken sla,
een poosje zoek
en dan ineens bedenk
dat jij allang
gevonden bent
door wie je liever ziet.
Dan zal ik kunnen rusten.
Anders niet.

Bart Moeyaert

Bijbellezing

Uit: psalm 69 vrij (H. Oosterhuis)

Red mij, God, mijn ziel staat onder water.

Ik zink weg in de zuigende modder,

meegesleurd, kan niet meer staan, ga onder-

ik ben uit de lucht gegooid in de zee als een steen.

Leeg schreeuwen ben ik, mijn keel een brandwond,

ogen dood van uitzien naar Jou.

Mijn broeders ben ik een vreemdeling,

de dochters van mijn moeder een vreemde.

Zou ik liegen, Jij zou het weten, voor Jou kan ik niets verbergen-

Wat gaan ze van Jou denken als ze mij zien, te schande,
beschimpt, vernederd, mij die van Jou ben?

Jouw huis is mijn hartstocht, jouw woorden mijn brood-
Ik heb Je nog niet losgelaten, nog niet.
Ik bid nog, wacht op je ogen.
Bij Jou zou ik veilig zijn als in de schoot van een moeder.

Hoe ze me sarren. Mijn hart vertrappen, Jij weet het.
Ik wachtte, ik dacht God weet, ik wachtte een trooster, maar niemand.
Jij sloeg me- zij sloegen me harder.
Zij joegen mij na, snoevend hun leugenverhalen.
Sla ze weg, in de leegte. Streep hun namen door in je boek,
dat ze daar niet opgeschreven staan in jouw handschrift.
Pijn ben ik, stil mij,
gekrookte stengel, breek mij niet.
Ik wil ontvlammen in zangen.
Van de bodem van de zee klink ik omhoog naar Jou...
Jij bevrijder tot in lengte van dagen.

Overweging

Wat nog te zeggen, zoveel woorden, gezongen, gehoord, gelezen. Woorden liederen, verhalen, gedichten rond het lied: *Die om mij smeekt*. Een lied dat ik leerde kennen toen ik theologie studeerde in Amsterdam in eind jaren 80 en begin jaren 90 van de vorige eeuw. *Die om mij smeekt*, een lied uit de eerste periode van lieddichter Huub Oosterhuis, die dit jaar op eerste paasdag overleed, en waar veel kerken in de vrije ruimte schatplichtig aan zijn, zo ook de Laaddiensten. Het lied zou je een psalm kunnen noemen, maar het lied is gelinkt aan woorden die uit de eerste geschriften van het christendom komen, de Didaché, een geschrift dat ook aan de oorsprong van de evangeliën heeft gestaan. Wellicht is het lied een antwoord op een psalm in het eerste testament.

Voor mij is het een lied dat troost als ik me van God en iedereen verlaten voel door verdriet, gemis, onmacht, onzekerheid, angst.

En onze wereld nu is er een van onzekerheid en angst; oorlog in Europa en het Midden Oosten.

'*Oorlog is heel erg*', zei mijn moeder vaak in de laatste jaren van haar lange leven, twee wereldoorlogen maakte ze mee.' *Oorlog is heel erg*' en ik proefde de pijn en de angst, zonder dat ze er verder iets over zei. Dagelijks zijn er oorlogsbeelden op tv te zien, de koppen in de krant schreeuwen me toe, ik kan het bijna niet meer zien en lezen, sla de krant dicht, doe de t.v. uit.

Waar is er hoop, waar troost?

Is er hoop, troost bij dit lied *Die om mij smeekt*? Kan het gedicht van Bart Moeyaert hoop bieden? of woorden strofen uit psalm 69 vrij? Helpt het om te zingen, te bidden? Ik hoop het!

Eerst iets over de psalm. Op het eerste gezicht heeft deze psalm iets ergerlijks. De toon is die van iemand die zich verongelijkt voelt, van 'ze moeten ook altijd mij hebben!' maar veel meer is deze psalm een schuldbelijdenis, het ontrouw zijn aan de geboden gegeven met de Tora, de 5 boeken van Mozes, de basis ook voor de Bijbel als geheel. Ontrouw aan de opdracht gegeven door de Eeuwige, de opdracht om te zoeken naar rechten gerechtigheid, naar een wereld zonder pijn en verdriet waar ieder rust onder z'n druivenstok en vijgenboom. Er wordt in psalm 69 over zonde en schuld gesproken, over wat er allemaal niet lukt, over alles wat er misgaat tussen mensen, over onmacht en angst. Maar het gaat in deze psalm ook, en denk nog wel meer over trouw en dan ontrouw. En die trouw komt steeds als eerste naar de mens toe, van God, *Die om mij smeekt*, ik hoef alleen maar te horen, te antwoorden.

De psalm die begint met een schuldbelijdenis, en dan oproept tot recht en gerechtigheid met een hartstocht waar je bijna bang van wordt, en dan eindigt ze in een lofzang.

Het gedicht *Kwijt*, van Bart Moeyaert, las ik eerder bij het afscheid van mijn collega in Zenderen, een pater Karmeliet met wie ik in het VU-ziekenhuis werkte. Hij was zo eenzaam en depressief de laatste jaren en voelde zich van God verlaten. Ik hoop zo vurig dat hij gevonden is.

Ieder hier is wel iemand kwijt geraakt, de kaarsjes branden hier om niet te vergeten wat al die levens betekenden. Moeyaert dicht met treffende woorden. Kwijt is een goed woord als je iemand verliest, je kunt niet even meer iets vragen, de gewoonste dingen voeden het gemis dat nooit went.

Het leven, het bestaan, het is zo complex geworden, persoonlijkheden, omstandigheden en problemen vormen een ingewikkelde kluwen, dat het bijna niet meer voor te stellen is dat een handgebaar, een woord, of een haast achteloos gemompelde zin nog wezenlijk verandering kan brengen, laat staan verlichting. In het gedicht *Kwijt* staan woorden, beelden, die je voor je kunt zien, kunt voelen. Het helpt mij om de grond terug te vinden onder mijn voeten om te blijven geloven in vrede, om te kunnen bedenken en geloven dat elk mens, waar en hoe dan ook gevonden wordt. Ik heb woorden nodig uit de schrift, zoals de psalmen, en woorden van dichters om te kunnen zien wat buiten mijn blikveld valt; de samenhang, de onderstroom, de houdbaarheid, de wonderen waarvan hooguit een glimp is op te vangen. Om te bewaren, te gedenken, te geloven, te hopen.

Onze eigen Jelle Jan Klinkert dichtte in coronatijd bij psalm 69 deze apocriefe psalm:

*De avond van de vloed zag ik, door 't raam,
van horizon tot vloer het natte onheil komen.*

*Weg was mijn stil bestaan, ontrafeld al mijn dromen.
Ik werd verschopt, mijn leven was verkeerd.
Niets bleek gebleven.*

*Totdat twee vogels kwamen aangevlogen.
Ze etsten mij in 't hart een andere naam
en legden nieuwe beelden in mijn ogen.*

*Hoe alles droogde. Hoe het nat verdween.
Alleen het onheil bleef nog na.*

*Ik nam mijn kleine leven weer terug,
zoals het was en wachtte op mijn komst.*

Nu kijk ik elke avond uit mijn raam.

Dank je, Jelle jan, voor deze blik in je ziel, Ik wens ons vogels toe van hoop en troost en uitzicht op een nieuwe wereld.

Alkmaar 5 november 2023

Gonny Loman